

ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Технологія соціально-педагогічної діяльності з обдарованими дітьми в умовах старшої школи

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»)

студентки 4 курсу 42 групи

галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

Напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Яцько Анни Олександрівни

Керівник: асистент кафедри соціальних
технологій, кандидат педагогічних наук

С.А.Котловий

Рецензент: доктор педагогічних наук,

доцент Уманського державного

педагогічного університету

імені Павла Тичини,

І.О. Білецька

м. Житомир – 2017 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДІЯЛЬНОСТІ З ОБДАРОВАНИМИ СТАРШОКЛАСНИКАМИ.....	5
1.1. Поняття «технологія соціально-педагогічної діяльності».....	5
1.2. Обдарованість як предмет соціально-педагогічних наукових досліджень.....	13
1.3. Чинники, що впливають на обдарованість школяра.....	16
1.4. Методи діагностики обдарованості і соціально-педагогічної роботи з обдарованими старшокласниками.....	21
Висновки до першого розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНО- ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ СТАРШОЇ ШКОЛИ».....	30
2.1. Програма емпіричного дослідження.....	30
2.2. Аналіз результатів емпіричного дослідження.....	31
2.3. Технологія соціально-педагогічної підтримки обдарованих старшокласників.....	39
Висновки до другого розділу.....	50
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	53
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. Пріоритетним завданням, яке ставить перед сучасною школою сучасне суспільство – розкриття творчого потенціалу дитини, допомога в реалізації її внутрішніх ресурсів. Саме від організації такої допомоги і залежить розвиток здібностей та обдарованості учнів. Основи державної політики з проблем навчання і виховання обдарованих учнів висвітлено в таких державних документах: Конституція України, Закон України «Про освіту», Закон України «Про загальну середню освіту», Закон України «Про позашкільну освіту», Указах Президента України - «Про додаткові заходи щодо державної підтримки обдарованої молоді»; «Про програму роботи з обдарованою молоддю на 2001–2005 рр.»; «Про національну доктрину розвитку освіти»; Програмах – «Столична освіта» 2001–2005 роки (Проект «Обдарованість»), Державній цільовій програмі роботи з обдарованою молоддю на 2007–2010 роки, «Положенні про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності».

Аналіз зазначених документів свідчить про окреслення цілей та завдань у напрямі організації роботи не тільки з обдарованими учнями в умовах загальноосвітніх навчальних закладів, але й з тими, хто безпосередньо впливає на учнів, а саме: однолітками, батьками, педагогами. Успішність досягнення цієї мети залежить від створення сприятливих умов у соціальному середовищі обдарованої дитини, для чого необхідне залучення працівників соціально-психологічної служби, які мають належний рівень підготовки щодо організації діяльності з обдарованими учнями, а також з їхніми батьками та педагогічним колективом. Актуальність зазначеного завдання для соціальних педагогів зумовлена специфікою діяльності з обдарованими дітьми.

Питання організації соціально-педагогічної діяльності з обдарованими учнями розглядається в працях С. П. Архипової, Ю. В. Василькової, А. Й. Капської, Г. Я. Майбороди.

Однак, не зважаючи на ґрунтовні дослідження з питання розвитку обдарованості у школярів, питанню соціально-педагогічної роботи з обдарованими школярами в умовах старшої школи не приділяється належної уваги. Тому, темою нашого дослідження було обрано «Технологія соціально-педагогічної діяльності з обдарованими дітьми в умовах старшої школи».

Об'єкт дослідження – обдарованість у старшому шкільному віці.

Предмет дослідження – технології соціально-педагогічної діяльності з обдарованими школярами-старшокласниками.

Мета дослідження –проаналізувати технології соціально-педагогічної діяльності з обдарованими дітьми в умовах старшої школи.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати поняття «соціально-педагогічна технологія».
2. Розкрити сутність і зміст обдарованості в соціально-педагогічній літературі; проаналізувати чинники, які обумовлюють розвиток обдарованості.
3. Провести емпіричне дослідження технології соціально-педагогічної роботи з обдарованими старшокласниками.
4. Розробити соціально-педагогічну технології підтримки обдарованих учнів, які навчаються у старшій школі.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань використано такі методи наукового дослідження: теоретичний аналіз науково-методичних джерел, синтез, узагальнення, порівняння, конкретизація.

Структура дослідження. Дипломна робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (42 найменування). Робота викладена на 58 сторінках друкованого тексту.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз поняття «соціально-педагогічна технологія» виявив, що існує декілька підходів до тлумачення цієї категорії. Науковці розглядають «технології соціально-педагогічної діяльності» як цілеспрямовану найбільш оптимальну послідовність (упорядковано сукупність дій, операцій, процедур) з реалізації спеціалістами методів (сукупності методів), засобів і прийомів, які забезпечують досягнення прогнозованої мети в роботі з людиною, групою, у визначених умовах середовища. Соціально-педагогічна технологія орієнтована на технологізацію відповідного процесу, яка полягає у формуванні процесу, наданні йому цілеспрямованості, оптимізації, створенні механізмів саморегуляції, забезпеченні сприятливих для реалізації мети умов та спрямована на досягнення соціально-педагогічної мети.

2. Розкрито сутність і зміст обдарованості в соціально-педагогічній літературі: обдарованість — індивідуальна потенціальна своєрідність задатків людини, завдяки яким вона може досягти значних успіхів у певній галузі діяльності; обдаровані діти — діти, в яких у ранньому віці виявляються здібності до виконання певних видів діяльності. В сучасних умовах зростає інтерес до виховання і навчання обдарованих дітей. Тому робота з творчою особистістю, з тими дітьми, які виділяються насамперед підвищеним рівнем розумового розвитку є пріоритетним напрямком інноваційних навчальних закладів, тобто ліцеїв, гімназій тощо. Але багато талановитих та здібних дітей навчаються в загальноосвітніх навчальних закладах. Тому необхідно розробляти стратегію, принципи, етапи, організаційно-структурні, соціально-психологічні, науково-методичні, управлінські аспекти роботи з обдарованими, талановитими та здібними дітьми в межах загальноосвітнього навчального закладу, що не передбачає перехід учнів в спеціалізовані школи та класи.

3. Проведено емпіричне дослідження технології соціально-педагогічної роботи з обдарованими старшокласниками. Робота з обдарованими учнями проводиться за такими напрямками: дослідження професійних інтересів учнів; попередження та профілактика негативних явищ в

учнівському та сімейному середовищі; формування гендерної культури молоді. Форми роботи: індивідуальні (консультації за потребою); групові: факультативи, секції, спецкурси, гуртки. Робота з обдарованими дітьми є складовою частиною інших напрямів діяльності соціального педагога, оскільки, даний фахівець працює переважно з групою, або ж може міститися в індивідуальних формах роботи за потребою.

4. Розроблено соціально-педагогічну технології підтримки обдарованих учнів, які навчаються у старшій школі, яка складається з трьох етапів – підготовчого, діяльнісного та підсумкового. Визначено основну мету, завдання, очікувані результати, форми та напрямки роботи базуються на комплексну підході та взаємодії соціально-психологічної служби, батьків, класних керівників, вчителів-предметників та адміністрації навчального закладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ананьев Б. Г. Личность, субъект деятельности, индивидуальность / Б. Г. Ананьев. – М. : Директ-Медиа, 2008. – 209 с.
2. Архіпова С. П. Соціальна педагогіка : навч. посіб. / С. П. Архіпова, Г. Я. Майборода. – Ужгород : Мист. лінія, 2002. – 268 с.
3. Бабаева Ю. Д. Динамическая теория одаренности / Ю. Д. Бабаева // Психология развития / под ред. А. К. Болотовой, О. Н. Молчановой. – М. : ЧеРо, 2005. – С. 153 – 160.
4. Володарська М. О. Робота з обдарованими дітьми / М. О. Володарська, А. І. Настенко, О. М. Пілаєва, С. М. Полуніна, В. М. Сисоєва. – Х. : «Основа», 2010. – 190 с.
5. Выготский Л. С. Психология развития человека / Л. С. Выготский. – М. : Изд-во Смысл; Изд-во Эксмо, 2005. – 1136 с.
6. Гильбух Ю. З. Умственно одаренный ребенок / Ю. З. Гильбух. – К. : Укрвузполіграф, 1992. – 84 с.
7. Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навч. посіб. для ВНЗ / Л. М. Завацька – К. : Видав. Дім «Слово», 2008. – 240 с.
8. Зверева І. Д. Соціальна педагогіка. Мала енциклопедія / І. Д. Зверева, Л. Г. Коваль, О. В. Безпалько та ін. – К., 2008. – 336 с.
9. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Г. С. Костюк. – К. : Рад.школа, 1989. – 608 с.
10. Кульчицкая Е. И. Сирень одаренности в саду творчества / Е. И. Кульчицкая, В. А. Моляко. – Житомир : Из-во ЖГУ им. И. Франко, 2008. – 316 с.
11. Лазурский А. Ф. Классификация личностей / А. Ф. Лазурский // Избранные труды по психологии. – М. : Наука, 1997. – С. 5 – 222
12. Лейтес Н. С. Психология одаренности детей и подростков / под ред. Н.С. Лейтеса. – М. : Академия, 1996. – 416 с.
13. Мазяр О. В. Концептуальні паралелі вирішення проблеми обдарованості у працях І. О. Сікорського та В. О. Моляко / О. В. Мазяр // Актуальні проблеми психології : збірник наук. праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН

- України. У 12 т. / гол. ред. С. Д. Максименко. – Т. 12. – Вип. 15. Частина 1. – К. : Вид-во «Фенікс», 2012 – С. 250 – 257.
14. Моляко В. А. Психология конструкторской деятельности / В. А. Моляко. – М. : Машиностроение, 1983. – 219 с.
15. Моляко В. А. Творческая конструкторология (пролегомены) / В. А. Моляко. – К. : Образование Украины, 2007. – 388 с.
16. Музика О. Л. Ціннісні орієнтири і психологічна підтримка обдарованих дітей / О. Л. Музика, О.О. Музика // На злеті думки. Залучення обдарованої молоді до науково-дослідницької роботи : зб. доповідей та тез науково-практичної конференції. – Житомир : МАН, Житомирське регіональне відділення, 2013. – С. 6 – 11.
17. Музика О. Л. Як розвивати обдарованість і чи можна її втратити? / О.Л. Музика // Обдарована дитина. – 2006. – №3. – С.11 – 16.
18. Овчарова Р. В. Родительство как психологический феномен : [учеб. пособие] / Р. В. Овчарова. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2006. – 496 с.
19. Панов В. И. Одаренные дети : выявление, обучение, развитие. Психолого-дидактическая система / В. И. Панов, Н. С. Лейтес, А. М. Матюшкин [и др.] // Відкритий урок. – 1998. – № 13. – С. 20 – 24.
20. Платонов К. К. Проблемы способностей / К. К. Платонов. – М. : Наука, 1972. – 312 с.
21. Пономарева-Семенова Р. О. Теоретико-методичні засади визначення взаємозв'язку когнітивних та особистісних чинників розвитку обдарованості / Р. О. Пономарева-Семенова // Актуальні проблеми психології : Проблеми психології творчості : збірник наукових праць / за ред. В. О. Моляко. – Т. 12. – Вип. 3. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – С. 210 – 219.
22. Проценко О. В. Развитие способностей та обдарувань у дошкільників . – К. : Шк. світ, 2011. – 288 с.
23. Рубинштейн С. Л. Способности / С. Л. Рубинштейн // Психология индивидуальных различий; под ред. Ю. Б. Гиппентейтер и В. Я. Романова. – М. : ЧеРо, 2000. – С. 20 – 40.

24. Савенков А. И. Детская одаренность : развитие средствами искусства / А. И. Савенков. – М. : Педагогическое общество России, 1999. – 220 с.
25. Савенков А. И. Психология детской одарённости / А. И. Савенков. – М. : Генезис, 2009. – 440 с.
26. Слободянюк Л. Програма пошуку обдарованих дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / Л. Слободянюк // Психолог. – 2003. – № 8. – 142 с.
27. Спиваковская А. С. Нарушения игровой деятельности / А. С. Спиваковская. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 132 с.
28. Сухар В. Л. Робота з родинами вихованців дитячого садка / [упоряд. В. Л. Сухар]. – Х. : Вид-во «Ранок», 2008. – 176 с.
29. Теплов Б. М. Способности и одаренность // Избр. Труды: в 2 т. / Б. М. Теплов. – М. : Педагогика, 1985. – Т. 1. – С. 15 – 42.
30. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посібник / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К., 2000.
31. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді (методичний посібник) / С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.
32. Технології соціально-педагогічної роботи: Навч. посібник / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К., 2000.
33. Технологія роботи з різними категоріями клієнтів центрів соціальних служб для молоді (методичний посібник) / С. В. Толстоухова, О. О. Яременко, О. В. Вакуленко та ін. – К.: Державний центр соціальних служб для молоді, Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2003. – 88 с.
34. Федотова Н. Ф. Социально-психологические проблемы формирования личности в семье / Н. Ф. Федотова // Социально-психологические проблемы нравственного воспитания личности. – Л. : Изд-во Ленинградского ун-та, 1984. – 246 с.
35. Фриман Дж. Как развить таланты ребенка от рождения до 5 лет / Дж. Фриман. – М. : ТОО Центр «ПРО», 1995. – 240 с.

36. Хеллер К. А. Лонгитюдное исследование одаренности / К. А. Хеллер, К. Перлет, В. Сиервальд // Вопросы психологии. – 1991. – № 2. – С. 120 – 127.
37. Червонна Т. Обдаровані діти : Діагностика та супровід / Упорядник Т. Червонна. – К. : Шк. світ, 2008. – 128 с.
38. Шадриков В. Д. Рабочая концепция одаренности / научн. ред. В. Д. Шадриков. – 2-е изд., расш. и перераб. – М. : Федеральная целевая программа «Одаренные дети», 2003. – 94 с.
39. Шадриков В. Д. Способности, одаренность, талант / В. Д. Шадриков // Развитие и диагностика способностей; отв. ред. В. Н. Дружинин, В. Д. Шадриков. – М. : Наука, 1991. – С. 7 – 21.
40. Штерн В. Одаренность детей и подростков и методы ее исследования / В. Штерн – К. : Книгоспілка, 1926. – 409 с.
41. Щебланова Е. И. Одаренность как психологическая система : структура и динамика в школьном возрасте : дис. доктора психол. Наук : 19.00.01 / Елена Игоревна Щебланова. – М., 2006. – 311 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу : <http://www.lib.ua-ru.net/diss/vved/162912.html>. – Назва з екрану.
42. Юркевич В. С. Одаренный ребенок : иллюзии и реальность : Книга для учителей и родителей / В. С. Юркевич. – М. : Просвещение, Учебная литература, 2006. – 136 с.
43. Якухна І. І. Обдарованість : сутність, структура, технології розвитку // Шляхи і методи забезпечення подальшого творчого зростання обдарованої молоді : наук.-метод. зб. / За заг. ред. І. І. Якухна, Л. В. Корінної. – Житомир : ЖО ІППО, 2008. – С. 78 – 89.
44. Gifted education [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : https://en.wikipedia.org/wiki/Gifted_education. – Назва з екрану.
45. Gifted high school students' survival skills [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу : <https://tip.duke.edu/node/594>. – Назва з екрану.
46. Wright I. Educational opportunities for gifted students at the high school level / I. Wright [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу :

http://www.doe.virginia.gov/instruction/gifted_ed/opportunities_for_gifted_at_high_school.pdf. – Назва з екрану.